

KIRJANDUSE AINEKAVA

Sisukord

KIRJANDUSE AINEKAVA 5.-9. klassile	2
KIRJANDUSE AINEKAVA 5. KLASSILE.....	5
KIRJANDUSE AINEKAVA 6. KLASSILE.....	13
KIRJANDUSE AINEKAVA 7. KLASSILE.....	22
KIRJANDUSE AINEKAVA 8. KLASSILE.....	29
KIRJANDUSE AINEKAVA 9. KLASSILE.....	37

KIRJANDUSE AINEKAVA 5.-9. klassile

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Põhikooli kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) loeb eakohast ilukirjandust, arendab oma lugemisoskust ning omandab püsiva lugemisharjumuse kui maailma ja enda mõistmise vahendi;
- 2) väärtustab kirjandust oma rahvuskultuuri olulise osana ning tutvub eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- 3) mõistab ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastab oma sõnavara ning arendab suulist ja kirjalikku väljendusoskust;
- 4) arendab oma loomevõimeid ja suhtub lugupidamisega loometöösse;
- 5) kujundab kirjanduse abil oma esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
- 6) laiendab oma silmaringi ning rikastab mõtte- ja tundemaailma;
- 7) annab iseseisvaid hinnanguid ning sõnastab ja esitab oma mõtteid;
- 8) hindab kriitiliselt ja kasutab otstarbekalt erinevaid infoallikaid.

2. Õppeaine kirjeldus

Kirjandus on õppeaine, mis peamiselt ilukirjandusele tuginedes arendab õpilase lugejaoskusi, kujundlikku mõtlemist ning verbaalseid loomevõimeid; kujundab väärtkirjanduse ja rahvaluule tõlgendamise ning analüüsi kaudu õpilase esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid, rikastab tundemaailma, aitab leida oma identiteeti ning luua ainuomast maailmapilti.

Põhikooli kirjandusõpetus keskendub eelkõige ilukirjanduse lugemisele ja tõlgendamisele. Eraldi pööratakse tähelepanu teose mõistmist toetavate oskuste arendamisele, teose kui terviku mõistmisele ning kujundliku keele tundmaõppimisele. Interpreteerimis- ja sünteesivõime arendamiseks kuuluvad vältimatute osistena kirjandusõpetusse ka tekstide esitamine ning omalooming õpilase loodud eriliigiliste tekstide tähenduses.

Kirjandusteoste üle arutlemiseks ja nende sügavuti mõistmiseks peab õpilane tundma kirjanduse metakeelt ning kirjanikega seotud kultuuriloolist tausta. Teoste käsitlemiseks vajalikke mõisteid seletatakse õppekirjanduses, õpilase enda seletust eeldatakse vaid nende väheste mõistete puhul, mis on õppesisus eraldi esile toodud. Kirjandusõpetuse teoreetiline külg on seega kahandatud võimaliku miinimumini, sest faktiteadmistest tähtsam on äratada ja hoida alal lugemishuvi ning arendada tõlgendusoskust.

Kirjanduse ainesisus peetakse oluliseks pakkuda õpilastele mitmekülgse tekstivaliku kaudu erinevaid lugemis- ja analüüsikogemusi ning tagada seega igakülgne lugejaoskuste areng. Seepärast haaratakse lugemisvarasse tähtsamate eetiliste ja esteetiliste küsimuste käsitlemist võimaldavaid teoseid nii uudiskirjandusest kui ka klassikast ning pööratakse tähelepanu folkloorsele materjalile, et väärtustada õpilase päritolu ja kultuurilist kuuluvust.

Arvestatakse ka eesti ja väliskirjanduse, vanema ja uuema kirjanduse ning eri žanre esindavate proosa-, draama- ja luuleteoste põhjendatud proportsioone. Terviklikult käsitletavate teoste valikus on rohkesti klassikat, nn tüvitekste, mille hulgast saab kirjandusõppe eesmärges silmas pidades teha meelepärast valiku. Ainesisus esitatud terviklikult käsitletavate teoste loend ei ole kummagi kooliastme puhul suletud ega ammendav, igal õpikuautoril ja kirjandusõpetajal on vabadus valida nimetatute asemele või neile lisaks teisi teemakohaseid tekste ja teoseid, sh uudiskirjanduse hulgast. Rõhutades ainekava avatust kirjanduse valikule, on kultuuri järjepidevuse huvides siiski vaja tunda tüvitekste. Tervikkäsitluseks mõeldud teoste hulgast valib õpetaja igas klassis käsitlemiseks vähemalt neli. Õpetaja võib kirjandusteoseid valides arvestada õpilase eelistusi ning kultuurilis-rahvuslikku eripära.

Põhikooli kirjandusõpetuses on põhirõhk ilukirjanduse lugemisel ja tõlgendamisel, kuid funktsionaalse kirjaoskuse arendamiseks tuleb kirjandustundides tegelda ka teabetekstidega, mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kultuurilooliste tekstidega tutvudes avatakse isiksust kujundavaid seiku ning osutatakse loomingu juurde jõudmise erinevatele teedele, aidatakse mõista teose kirjandus- ja ajaloolist tagapõhja, väärtustades eesti kultuuri jaoks olulist. Eesmärk ei ole käsitleda kirjanike elu ja tegevust kõigekülgelt, vaid luua alus kirjandusprotsessi mõistmiseks ning tekitada huvi kultuurilooliste tekstide lugemise vastu. Nende toel õpitakse teksti adekvaatselt mõistma, olulist leidma, teavet struktureerima ja võrdlema, eri liiki tekste looma jms.

Õppeprotsessis võimaldatakse õpilastele rohkesti omaloomingulisi, sh kirjandusteostele, teistele tekstidele ja oma elamustele tuginevaid kirjutamiskogemusi, et arendada ja väärtustada loovust ja mõtlemisvõimet ning tuua esile kirjutaja isikupära ja annet. Tekstianalüüsis ning tekstiloomes on võrdselt olulised suuline ja kirjalik õppetegevus. Kirjandusõpetus seostub peaaegu kõigi õppeainetega (esmajoones eesti keelega) ja kirjanduse lähiümbruse aladega (folkloori, teatri, filmi, kujutava kunstiga) ning toetab õppe sisu kaudu õppekava läbivate teemade käsitlemist ja võtmepädevuste saavutamist. Läbivate teemade käsitlemise iseloom, sügavus ja raskuspunkt on klassiti erinev ning paljuski seotud kirjanduse valikuga. Taotletakse, et loetud ilukirjandustekstide põhjal arutledes suhestaks õpilane ennast käsitletavate teemadega.

Õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) peetakse silmas õppekava alusväärtusi, üldpädevusi, õppeaine eesmärke ja õpitulemusi ning toetatakse lõimingu teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) jälgitakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) oleks mõõdukas, jaotuks õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätaks piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevuseks;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ning koos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) arvestatakse õpilaste individuaalseid iseärasusi ning kasutatakse diferentseeritud õpiülesandeid, mille sisu ja raskusaste võimaldavad õpilastel sobival pingutustasemel õppida;
- 5) kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: arvutiklass, muuseum, näitus, raamatukogu;
- 7) kasutatakse mitmekesist õppemetoodikat, sh aktiivõpet: esitamine, rollimäng, loovtöö kirjutamine, arutelu, diskussioon, väitlus, õpimapi ja uurimistöe koostamine;
- 8) rakendatakse õppetegevust toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (sh raamatukogutunnid, ekskursioonid kirjanikega seotud paikadesse ning keele ja kirjandusega seotud asutustesse, kohtumised kirjanikega, loomekonkursid, kirjandusolümpiaadid, projektõpe), pidades oluliseks koosõppimise kaudu sotsiaalse kompetentsuse saavutamist ning infoühiskonna võimaluste paljust.

Õpitulemused on kindlaks määratud kooliastmeti kahel tasemel: üldised õpitulemused ja õppevaldkondade õpitulemused. Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekava õpitulemustele.

3. Füüsiline õpikeskkond

- 1) Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada liikumistegevusteks (nt dramatiseeringud, õppemängud), ümarlauavestlusteks ja rühmatööks.

- 2) Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
  - 3) Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh veebisõnaraamatuid.
  - 4) Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis ja kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.
- #### 4. Läbivad teemad

Põhikooli riikliku õppekava läbivad teemad on: 1) elukestev õpe ja karjääri planeerimine, 2) keskkond ja jätkusuutlik areng, 3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, 4) kultuuriline identiteet, 5) teabekeskkond, 6) tehnoloogia ja innovatsioon, 7) tervis ja ohutus, 8) väärtused ja kõlblus.

5. Hindamine

Hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest. Hinnatakse õpilase suulist ja kirjalikku suhtlust, tekstide vastuvõttu, tekstiloomet, tekstide õigekeelsust, õpilaste teadmisi ja oskusi suuliste vastuste (sh esituste) ning kirjalike tööde alusel, arvestades teadmiste ja oskuste vastavust ainekavades taotletavatele õpitulemustele; õpilaste individuaalseid iseärasusi ja mõtlemistasandite arengut. Õpitulemusi hinnatakse numbriliste hinnete ja sõnaliste hinnangutega, arvestades ka õpilase enesehinnangut. Hoiakutele (nt huvitatus, tähtsuse mõistmine, väärtustamine, vajaduste arvestamine, kokkulepitud reeglite järgimine) antakse hinnanguid.

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega. Õpilasi teavitatakse, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Kirjalike ülesannete puhul parandab õpetaja ka keelevead, kuid hinnates arvestab valdavalt töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul võib lisahindega tunnustavalt hinnata ideelist ja esteetilist aspekti.

**KIRJANDUSE AINEKAVA 5. KLASSILE
(NÄDALAS TUNDE 2, KOKKU 70)**

Teema	Õpitulemused (hinde "4" tase)	Õpitulemused (miinimumtase)	Soovitused lõimingu osas
Lugemine			
<p>* Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine.</p> <p>* Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine.</p> <p>* Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm.</p> <p>* Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele.</p> <p>* Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p>	<p><i>Õpilane:</i></p> <p>* On läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);</p> <p>* loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti lususalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;</p> <p>* tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.</p>	<p><i>Õpilane:</i></p> <p>* On läbi lugenud vähemalt kaks eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);</p> <p>* loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti mõningaste raskustega, vajab abi mõtestamisel, väärtustab lugemist;</p> <p>* tutvustab etteantud tegevuskava alusel loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb tugisõnade abil oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.</p>	<p>Üldpädevuste kujundamine</p> <p>Kultuuri- ja väärtuspädevus. Väärtustatakse lugemist kui kultuuri ja inimese identiteedi kujundaja olulist osa.</p> <p>Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Paaris- ja rühmatöö käigus kujundatakse koostööoskust, julgustatakse oma arvamust välja ütlemata, kaaslaste ideid tunnustama ja teistega arvestama, ühiseid seisukohti otsima.</p> <p>Õpipädevus. Arendatakse lugemismisoskust, kavandatakse oma lugemist ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust.</p> <p>Suhtluspädevus. Arendatakse oskust oma mõtteid lususalt ja põhjendades väljendada.</p> <p>Ettevõtlikkuspädevus. Väärtustatakse võimet leida ideid, neid tutvustada ja ellu viia.</p> <p>Digipädevus. Arendatakse suutlikkust leida digivahendite abil uut informatsiooni ja seda talletada. Kasutada</p>

			probleemilahenduseks sobivaid digitaalseid kanaleid.
Jutustamine			
<ul style="list-style-type: none"> * Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. * Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. * Aheljutustamine. * Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. * Iseenda või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. * Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal. * Fantaasialoo jutustamine. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> * jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; * jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; * jutustab piltteksti põhjal. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> * jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel mõningaste eksimuste ja/või ebakohasusega; * jutustab üldjoontes, kuid mõningaste raskustega mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; * jutustab tugisõnadele või - fraasidele toetudes piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu. 	<p>Kultuuri- ja väärtuspädevus: suutlikkus hinnata inimsuhteid ja tegevusi üldkehtivate moraalinormide seisukohast; teadvustada oma väärtushinnanguid.</p> <p>Eesti keel. Korrektne keelekasutus, tegelaste keelekasutuse analüüs, teose stiil, dramatiseeringu dialoogide kirjutamine.</p> <p>Võõrkeeled. Eri maade tõlgitud kirjandusteostega tutvumine, emakeele kõrval huvi äratamine teiste keelte vastu.</p> <p>Loodusained. Teose tegevuspaigad, looduse, inimese ja looduse suhete kujutamine teoses, arutlemine keskkonnaga seotud teemadel.</p> <p>Sotsiaalained. Teose olustik, tegelastevahelised suhted, teoses kujutatud ajastu ja selle seotus tänapäevaga. Teose tegevusaeg, sündmused, ajalooline taust. Tegelastevahelised suhted, probleemide kujutamine ja nende lahendamine teoses, klassikaaslastega rühmas suhtlemine.</p> <p>Kunstiained. Raamatuillustatsioonide vaatlus, fotoromaani koostamine, lugemispäeviku illustreerimine, lavakujunduse joonistamine, teose illustreerimine, veebilehe kujundamine.</p> <p>Infotehnoloogia. Info otsimine internetist,</p>

			tekstitöötlus, veebipõhiste keskkondade kasutamine, koostatud veebiülesannete kujundus.
Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine. Teksti kui terviku mõistmine			
<p>Teose mõistmist toetavad tegevused:</p> <ul style="list-style-type: none"> * Mälu- ehk faktiküsimuste ja loovküsimuste koostamine. * Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti järgi oma sõnadega ning peast. * Teksti kavastamine: kavapunktid küsi- ja väitlauset ning märksõnadega. * Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. * Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. * Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. * Illustratiivsete näidete (nt tsitaadid, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Detailide kirjeldamine. * Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi; * otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; * vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäidetega; * koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu; * leiab lõigu kesksed mõtted; * järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha; * kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega; * otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * koostab etteantud tugiküsisõnade abil teksti kohta eriliigilisi küsimusi; * otsib õpetaja suunamisel teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; * vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega, toetudes suunamisele ja abistavale osutamisele; * koostab üksikasjalike näpunäidete abil teksti kohta sisukava, kasutades märksõnu; * leiab suunavate küsimuste abil lõigu kesksed mõtted; * mõningate raskustega järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha, vajab tugiküsimuste tuge; * kirjeldab tugiskeemide abil loetud tekstile tuginedes 	<p>Kultuuri- ja väärtuspädevus: tajuda ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; väärtustada loomingut ja kujundada ilumeelt; teadvustada oma väärtushinnanguid.</p> <p>Eesti keel. Teose keele vaatlus, kujundianalüüs. Korrektse keele kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses.</p> <p>Loodusained. Looduslikud pühapaigad. Looduskirjeldus, looduse kujutamine folkloorsetes lugudes, looduse isikustamine.</p> <p>Sotsiaalained. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Ajastu ja selle probleemide ning kirjandusteose tegelastevaheliste suhete kujutamine teoses.</p> <p>Kunstiained. Rahvakunst. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine. Etenduse ja filmi arvustus, dramatiseering.</p>

<p>tekstinäidete varal. Loetu põhjal järelduste tegemine. * Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine.</p> <p>* Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p>Teose/loo kui terviku mõistmine</p> <p>* Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine.</p> <p>* Sündmuste järjekord.</p> <p>* Sündmuste põhjuse-tagajärje seosed.</p> <p>* Minajutustaja kui loo edastaja.</p> <p>* Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine.</p> <p>* Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga.</p> <p>* Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelaste vaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine.</p> <p>* Tegelasrühmad.</p> <p>Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendused.</p>	<p>tähenduse.</p>	<p>tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib suunavate küsimuste abil nende omavahelisi suhteid, hindab mõningaste raskustega nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega;</p> <p>* üksikasjalise juhendamise toel otsib teavet tundmatute sõnade kohta, tähenduse mõistmisel vajab mitmekordset kordamist.</p>	<p>Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine.</p>
---	-------------------	---	---

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse, sh metakeele mõistmine

* Mõisted: võrdlus, vanasõna, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, valm.
* Epiteedi ja võrdluse äratundmine ning kasutamine.
* Valmi mõistukõnest arusaamine.
* Lihtsamate sümbolite seletamine.
* Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine.
* Kõnekäändude ja vanasõnade olemus, nende tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega.
* Koomilise leidmine tekstist.
* Riimide leidmine ja loomine.
* Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine.
* Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.
* Luuleteksti tõlgendamine

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine

* Rahvalaulu olemus.
* Loomamuinasjutu ja

Õpilane:
* tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi;
* mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes;
* seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust.

Õpilane:
* analoogiale toetudes tunneb käsitletavates tekstides ära epiteete, võrdlusi ja algriimi;
* mõtestab suunavate küsimuste abil luuletuse tähenduse enda ja teiste kogemuste toel;
* seletab suunavatele küsimustele toetudes oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Väärtustatakse rahvuskultuuri kui inimese identiteedi kujundaja olulist osa; võimet tajuda oma seotust kultuuri kaudu oma esivanemate ja teiste rahvaste kultuuriga; teadvustada oma väärtushinnangud.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Teada ja jälgida teiste rahvaste ja kultuuride väärtusi ning norme.

Enesemääratluspädevus. Arendada suutlikkust mõista ja hinnata iseennast, oma nõrku ja tugevaid külgi; analüüsida oma käitumist erinevates olukordades; käituda ohutult ja järgida tervislikke eluviise; lahendada suhtlemisprobleeme

Õpipädevus. Arendatakse lugemisoskust, harjutatakse oskust näha konkreetset (tekstis) üldisi seaduspärasusi; planeerida õppimist ning analüüsida oma teadmisi ja oskusi, et kavandada edasisi tegevusi.

Suhtluspädevus. Arendatakse oskust oma mõtteid ladusalt ja põhjendades väljendada.

Ettevõtlikkuspädevus. Väärtustatakse võimet leida ideid, neid tutvustada ja ellu viia. Innustatakse osalema etluskonkursil "Ellen Niiduga Midrimaal", Väätša PK luulekonkursil "Luule, see ei tule tuulest" ning Helmi Tohvelmanni ja kooli

<p>imemuinasjutu tüüptegelased ning tunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). * * Tekke- ja seletusmuistendi tunnused; hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. * Seiklusjutu tunnused. * Teose teema ja idee, probleem. * Pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane. * Luuletuse vorm. * Rahvalaulu olemus. *Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. * Animafilmi olemus</p>			<p>omaloomingukonkurssidel. Digipädevus. Arendatakse suutlikkust leida digivahendite abil uut informatsiooni ja seda talletada. Kasutada probleemilahenduseks sobivaid digitaalseid kanaleid.</p> <p>Lõiming Eesti keel. Teose keele vaatlus, kujundianalüüs. Korrektse keele kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses. Loodusained. Looduslikud pühapaigad. Looduskirjeldus, looduse kujutamine folkloorsetes lugudes, looduse isikustamine. Sotsiaalsained. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Ajastu ja selle probleemide ning kirjandusteose tegelastevaheliste suhete kujutamine teoses. Kunstiained. Rahvakunst. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine. Etenduse ja filmi arvustus, dramatiseering. Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine.</p>
<p>Teksti esitus ja omalooming</p>			
<p>Esitamine * Esitamise eesmärgistamine</p>	<p><i>Õpilane:</i> * Esitab peast luuletuse</p>	<p><i>Õpilane:</i> * esitab peast või abivahendit</p>	<p>Sotsiaalne- ja kodanikupädevus. Arendatakse suutlikkust ennast teostada;</p>

<p>(miks, kellele ja mida?) * Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid. * Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina). Omalooming * Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine. * Kirjelduse ülesehitus: üldmulje, detailid ja hinnang. * Esemel, olendi, inimese, tegevuskoha, looduse, tunnete kirjeldamine. * Autori suhtumine kirjeldatavasse ja selle väljendamine. * Jutustamine. Jutustuse ülesehitus. * Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis. * Sidus lausestus. * Otsekõne jutustuses. * Minavormis jutustamine.</p>	<p>või rolliteksti, järgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; * kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti.</p>	<p>kasutades luuletuse või rolliteksti puudujääkidega esituse ladususes, selguses ja tekstitäpsuses; * kirjutab tugivahenditele toetudes erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti, sooritusel esineb olulisi eksimusi.</p>	<p>esinemisjulguse leidmine. Ettevõtlikkuspädevus. Innustatakse õpilasi osalema konkursil “Ellen Niiduga Midrimaal” ja osa võtma kooli omaloomingukonkurssidest, lavastama episoodi Oskar Lutsu lühinäidendist “Kapsapea” vm. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: esinemisjulguse leidmine. Loodusained. Looduse kujutamine kirjandusteoses ja omaloomingulistes töedes. Keskkonnaprobleemide üle arutlemine ja neist kirjutamine. Sotsiaalsained. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Tegelase olemuse ja tegelaste vaheliste suhete kujutamine. Ajastutruu tausta loomine. Kunstiained. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine. Rollimängudeks vajaliku ruumi (lava, stuudio jt) kujundamine, kostüümide kavandamine. Muusikalise tausta kujundamine. Teater, film. Matemaatika. Arvutusoskuse kasutamine dramatiseeringu, telemängu jm ettevalmistamisel. Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine.</p>
---	--	---	---

5. klassis valitakse lugemiseks tekste järgmistel teemadel:

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng

Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. Aastaaegade omanäolisus.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted

Minu juured. Seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhe keelesse. Kodupaiga keel. Suhted teistest rahvustest inimestega.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon

Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.

Rahvaluuletekstid

Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud. „Kalevala” lood. Looma- ja imemuinasjutud. Tekke- ja seletusmuistendid. Hiiu ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Piiblilood erinevate rahvaste müüdid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud. Paikkondliku algupäraga rahvaluuletekstid, muistendid Teoste loetelu teatab aineõpetaja tunnis ja Stuudiumi vahendusel.

Terviklikult loetavad teosed: Erich Kästner „Veel üks Lotte“, Astrid Lindgren „Meisterdetektiiv Blomkvist“, J. K. Rowlingu “Harry Potter ja tarkade kivi”, Silvia Rannamaa „Kadri“, Eno Raud „Kalevipoeg“, Ilmar Tomusk „Kriminaalne koolipapa”, S. Olssoni ja A. Jacobssoni “Berti päevikud” vm.

Teoste loetelu teatab aineõpetaja tunnis ja Stuudiumi vahendusel.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid:

Sissevaateid Leelo Tungla, Oskar Lutsu ning paikkondliku tähtsusega lastekirjaniku Pilvi Üllaste loomingulukku

**KIRJANDUSE AINEKAVA 6. KLASSILE
(NÄDALAS TUNDE 2, KOKKU 70)**

Õpitulemused II kooliastme lõpuks:

6. klassi lõpetaja

- loeb eakohast eri žanris väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
- loeb ladusalt ja ilmekalt jõukohase keerukusega teksti ning mõistab seda;
- oskab tutvustada loetud teoste sisu ja tegelasi, arutleda tegelassuhete ja probleemide üle, sealhulgas võrrelda tegelaste ning enda väärtushoiakuid ja huvisid;
- oskab teksti- või elamuspõhiselt jutustada ja loetu üle arutleda;
- kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
- oskab vajaliku teavet hankides kasutada eri allikaid, sealhulgas sõnaraamatuid ja internetti.

Teema	Õpitulemused (hinde "4" tase)	Õpitulemused (miinimumtase)	Soovitused lõimingu osas
Lugemine			
<p>* Eesmärgistatud ülelugemine. * Oma lugemise jälgimine ja lugemisoskuse hindamine. * Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. * Huvipakkuva kirjandusteose leidmine ja iseseisev lugemine. Lugemisrõõm. * Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele. * Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. * Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks</p>	<p><i>Õpilane:</i> * on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); * loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab ilukirjanduse lugemist; * tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest;</p>	<p><i>Õpilane:</i> * on läbi lugenud vähemalt kaks eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut); * loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti raskustega, vajab abi mõtestamisel ja</p>	<p>Kultuuriline identiteet: omakultuur, kultuuriline mitmekesisus Väärtused ja kõlblus: positiivne kõlbeline eeskuju; kaaslasega arvestamine; hobid ja huvid, suhted lähisugulastega; käitumispõhimõtted, noorte omavahelised suhted. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: kohustused ja vastutus, koostegutsemine. Õpipädevus. Arendatakse lugemismisost, kavandatakse oma lugemist ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust. Eesti keel. Korrektnee keelekasutus, tegelaste keelekasutuse analüüs, teose stiil, dramatiseeringu dialoogide</p>

<p>vajalike ülesannete täitmine.</p>		<p>lugemisel; * tutvustab ette antud tegevuskava alusel loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb tugisõnade abil oma lugemismuljetest, elamustest ja -kogemustest;</p>	<p>kirjutamine. Võõrkeeled. Eri maade tõlgitud kirjandusteostega tutvumine. Loodusained. Teose tegevuspaigad, looduse, inimese ja looduse suhete kujutamine teoses, arutlemine keskkonnaga seotud teemadel. Sotsiaalsained. Teose olustik, suhted, teoses kujutatud ajastu ja selle seotus tänapäevaga. Tegevusaeg, sündmused, ajalooline taust. Probleemide kujutamine ja nende lahendamine teoses, klassikaaslastega rühmas suhtlemine. Kunstiained. Raamatuillustratsioonide vaatlus, fotoromaani koostamine, lugemispäeviku illustreerimine, lavakujunduse joonistamine, teose illustreerimine, veebilehe kujundamine. Infotehnoloogia. Info otsimine internetist, tekstitöötlus, kujundus veebipõhiste keskkondade kasutamine.</p>
--------------------------------------	--	---	---

Jutustamine

<ul style="list-style-type: none"> * Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. * Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. * Aheljutustamine. * Loo ümberjutustamine uute tegelaste ja sündmuste lisamisega. * Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine. * Jutustamine piltteksti (foto, illustratsioon, karikatuur, koomiks) põhjal. * Fantaasialoo jutustamine. 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; * jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; * jutustab piltteksti põhjal. 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * jutustab kavapunktide järgi või märksõnade toel mõningaste eksimuste ja/ või ebakohasusega; * jutustab üldjoontes, kuid raskustega mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; * jutustab tugisõnadele või fraasidele toetudes piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu. 	<p>Teabekeskond: internet kui teabeallikas.</p> <p>Keskond ja jätkusuutlik areng: looduskeskkonna väärtustamine.</p> <p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: loominguliste lahenduste leidmine, koostöö.</p> <p>Eesti keel. Teose keele vaatlus, kujundianalüüs. Tutvumine autori keelekasutuse omapäraga. Korrektse keele kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses.</p> <p>Loodusained. Looduslikud pühapaigad. Looduskirjeldus, looduse kujutamine folkloorsetes lugudes, looduse isikustamine. Looduses toimuva tegevuse kirjeldamine.</p> <p>Sotsiaalained. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Ajastu ja selle probleemide ning kirjandusteose tegelastevaheliste suhete kujutamine teoses.</p> <p>Kunstiained. Pildi, illustratsiooni, foto põhjal jutustamine.</p> <p>Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine.</p>
--	--	--	---

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

<p>Teose mõistmist toetavad tegevused</p> <ul style="list-style-type: none"> * Küsimustele vastamine tsitaadiga (tekstilõigu või fraasiga), teksti abil oma sõnadega, peast. * Mälu-ehk fakti- küsimuste ja loov- küsimuste koostamine. * Teksti kavastamine: kavapunktid küsi ja väitlausetega ning märksõnadena. * Lõikude kesksete mõtete otsimine ja peamõtte sõnastamine. * Teksti teema ja peamõtte sõnastamine. * Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. * Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. * Illustriivsete näidete (nt tsitaatide, iseloomulike detailide) otsimine tekstist. * Detailide kirjeldamine. * Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal. * Loetu põhjal järelduste tegemine. * Oma mõtete, tundmuste, lugemis- muljete sõnastamine. * Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega; * koostab teksti kohta eri liiki küsimusi; * koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; * leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte; * järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha; * kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega; * arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; * otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse. 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnade või tekstinäidetega, toetudes suunamisele ja abistavale osutamisele; * koostab etteantud tugiküsimuste abil teksti kohta eriliigilisi küsimusi; * otsib õpetaja suunamisel teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; * koostab üksikasjalike näpunäidete abil teksti kohta sisukava, kasutades märksõnu; * leiab suunavate küsimuste abil lõigu kesksed mõtted; * järjestab mõningaste raskustega teksti põhjal sündmused, määrab 	<p>Väärtused ja kõlblus: suhted eakaaslastega, sallivus, sõpruse jõud ja usaldusväärus, piir lubatu ja lubamatu vahel; õppimise väärtustamine.</p> <p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: probleemide leidlik lahendamine.</p> <p>Teabekeskond: avastamisrõõm ja õppimiskogemuse.</p> <p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õpioskuste arendamine.</p> <p>Eesti keel. Teose keele vaatlus, kujundialalüüs. Korrektselt keele kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses.</p> <p>Matemaatika: põhjendamine ja järeldamine.</p> <p>Loodusained. Looduslikud pühapaigad. Looduskirjeldus, looduse kujutamine folkloorsetes lugudes, looduse isikustamine.</p> <p>Sotsiaalained. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Ajastu ja selle probleemide ning kirjandusteose tegelastevaheliste suhete kujutamine teoses.</p> <p>Kunstiained. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine. Etenduse ja filmi arvustus, dramatiseering.</p> <p>Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine</p>
---	---	--	---

<p>teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p>Teose/loo kui terviku mõistmine</p> <ul style="list-style-type: none"> * Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. * Sündmuste järjekord. * Sündmuste põhjustagajärg-seosed. * Minajutustaja kui loo edastaja. * Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. * Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. * Tegelasrühmad. * Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed. * Imemuinasjutu tüüptegelased 		<p>nende toimumise aja ja koha, vajab abi tugiküsimuste näol;</p> <ul style="list-style-type: none"> * kirjeldab tugiskeemide abil loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib suunavate küsimuste abil nende omavahelisi suhteid, hindab mõningaste raskustega nende käitumist, võrdleb iseennast mõne tegelasega; * otsib üksikasjalise juhendamise toel teavet tundmatute sõnade kohta, kuid vajab tähenduse mõistmisel mitmekordset kordamist. 	
--	--	---	--

<p>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse, sh metakeele mõistmine</p>			
<p>* Mõisted: võrdlus, vanasõna, kõnekäänd, muinasjutt, muistend,</p>	<p><i>Õpilane:</i> * tunneb ära ja kasutab</p>	<p><i>Õpilane:</i> * kasutab suunamisel</p>	<p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: kohustused ja vastutus, koostegutsemine.</p>

<p>valm.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. * Lihtsamate sümbolite seletamine. * Tegelaskõne varjatud tähenduse mõistmine. * Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduse seletamine, selle võrdlev ja eristav seostamine tänapäeva elunähtustega. * Koomilise leidmine tekstist. * Riimide leidmine ja loomine. * Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. * Luuleteksti tõlgendamine. * Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine. Hiiu- ja vägilasmuistendi tunnused. * Tekke- ja seletusmuistendi tunnused. * Loomamuinasjutu ja imemuinasjutu tüüptegelased ja tunnused (lugu, tegelased, hea võitlus kurjaga jne). * Vanasõna ja kõnekäänu olemus. * Seiklusjutu ja ajaloolise jutustuse tunnused. * Teose teema ja idee. * Probleemi olemus. * Pea- ja kõrvaltegelane, tüüptegelane. * Tegelastevahelise konflikti olemus. * Luuletuse vorm: salm ja riim. * Rahvalaulu olemus. * Päevik kui ilukirjandusliku teose vorm. * Animafilmi olemus. 	<p>enda loodud tekstides epiteete ja võrdlusi jt tuntumaid kõnekujundeid.</p> <ul style="list-style-type: none"> * seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust; * mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes; * seletab õpitud kõnekujundeid, rahvalaulu, muistendi ja muinasjutu olemust oma sõnadega. 	<p>enda loodud tekstides mõnd epiteeti ja võrdlust;</p> <ul style="list-style-type: none"> * seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust, toetudes õpetaja suunavatele küsimustele; * näeb suunavate küsimuste toel seost luuletuse tähenduse ja iseenda elamuste ning kogemuste vahel; * seletab suunavatele küsimustele toetudes oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi ja muinasjutu olemust. 	<p>Väärtused ja kõlblus: õppimise ja loovuse väärtustamine.</p> <p>Eesti keel. Teose keele vaatlus, kujundianalüüs. Korrektse keele kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses. Sõnaraamatute kasutamine.</p> <p>Loodusained. Looduslikud pühapaigad. Looduskirjeldus, looduse kujutamine folkloorsetes lugudes, looduse isikustamine.</p> <p>Sotsiaalained. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Ajastu ja selle probleemide ning kirjandusteose tegelastevaheliste suhete kujutamine teoses.</p> <p>Kunstiained. Rahvakunst. Plakati kujundamine või raamatu kujundamine. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine. Etenduse ja filmi arvustus, dramatiseering või pantomiim.</p> <p>Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine.</p>
--	--	---	--

Teksti esitus ja omalooming

Esitamine

- * Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida?).
  - * Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine; õige hingamine ja kehahoid.
  - * Luuleteksti esitamine peast.
  - * Lühikese proosateksti esitamine (dialoogi või monoloogina).
- Rollimäng, rolliteksti esitamine

Omalooming

- * Kirjeldamine: sõnavalik, oluliste ja iseloomulike tunnuste esitamine.
- * Jutustamine. Minavormis jutustamine.
- * Ajalis-põhjuslik järgnevus tekstis.
- * Õpilased kirjutavad lühemaid või pikemaid omaloomingulisi töid (muinasjutt, muistend, seiklus- või fantaasiajutt, mälestuslugu, jutuke vanasõnade või kõnekäändude põhjal, algustähekordustega naljalugu vm).

Õpilane:

- * esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- * kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid sealhulgas kirjeldavas ja jutustavas vormis.

Õpilane

- * esitab peast luuletuse või rolliteksti, kuid puudujääke on esituse ladususes, selguses ja tekstitäpsuses;
- * kirjutab tugivahenditele toetudes erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti, kuid sooritusel esineb olulisi eksimusi.

Kultuuriline identiteet: rahvakultuur, murdekeel.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: kirjaniku amet; esinemisjulguse leidmine.

Väärtused ja kõlblus: enesehinnang, ausus enese ja teiste vastu.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:

osavõtt etluskonkursist “Ellen Niiduga Midrimaal” ja kooli omaloomingukonkurssidest.

Lõiming

Eesti keel. Korrektselt keele

kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses. Kujundlik keelekasutus. Kirjeldava, jutustava ja arutleva teksti kirjutamine. Õigehääldus.

Kunstiõpetus. Oma tööde illustreerimine.

Ajastutruu tausta loomine rollimängudeks.

Muusikaõpetus. Muusikalise tausta kujundamine. Teater, film.

Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskondade kasutamine, ülesannete (kavaleht, omalooming) vormistamine.

6. klassis valitakse lugemiseks tekste järgmistel teemadel:

Väärtused ja kõlblus.

Enesehinnang. Ausus enese ja teiste vastu. Iseenda ning teiste vajadused ja huvid. Arusaamine heast ja halvast. Õigus ja ebaõigus. Kiiduväärne ja taunitav. Erinevus teistest. Minu hobid ja huvid. Minu tervis ja tulevik. Rikkuse ja vaesusega seotud probleemid. Kohustused ja vastutus. Üksiolek ja hirmud.

Kodus ja koolis

Perekond. Kodu turvalisus. Vägivald kodus. Armastus oma kodu ja koduste vastu. Suhted vanemate, kasuvanemate ja vanavanematega. Suhted õdede, vendade, teiste lähisugulastega. Poiste ja tüdrukute suhted. Sallivus teistsuguste inimeste suhtes. Abivajaja ning aitaja. Nohiklikkus ja tõrjutus. Piir oma ja võõra vahel. Piir lubatu ja lubamatu vahel.

Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus

Rahvuskultuuri eripära ja olulisus rahvale. Matkamine kodukohas ning reisimine kauges maades. Kultuuride mitmekesisus. Erinevate rahvaste uskumused ja tavad. Käitumine erinevates kultuuriruumides. Külalislahkus. Lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse. Kultuuriinimesed kui eesti rahvuskultuuri tutvustajad ja hoidjad.

Mängiv inimene

Ringmängud ja mängulust. Sõnamängud. Teatri võlumaailm. Leidlik probleemide lahendamine. Iluelamused. Loominguline koostöö. Mängult ja päriselt. Põhjendatud ja põhjendamata riskid.

Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng

Minu osa looduse hoidmisel. Austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse. Hädasolija aitamine. Lemmikloomad ning vastutus nende eest. Aastaaegade omanäolisus.

Kodanikuühiskond ja rahvussuhted

Minu juured. Seos mineviku, oleviku ning tuleviku vahel. Traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse. Suhe keelesse. Kodupaiga keel. Suhted teiste rahvustega.

Teabekeskkond, tehnoloogia ja innovatsioon

Avastamisrõõm ja õppimiskogemused. Tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused. Internet kui silmaringi avardaja ning infoallikas. Internet kui ohuallikas. Käitumine suhtlusportaalides. Film ja foto kui hetke ning ajaloo jäädvustajad.

Terviklikult käsitletavat teosed

F. Molnari "Pal-tänava poisid", H. Nõu "Pea suu!" ja "Tõmba uttu!", L. Tungla "Varesele valu", Karl May "Winnetou", Daniel Defoe "Robinson Crusoe", John R. R. Tolkieni "Kääbik", Andrus Kivirähki "Suur Tõll", Eno Raua "Kalevipoeg", Christine Nöstlingeri "Vahetuslaps", James Krüssi "Timm Thaler ehk Müüdüd naer", Kadri Hinrikuse "Kui emad olid väikesed", Kätlin Kaldmaa "Halb tüdruk on jumala hea olla" vm. Valiku teatab õpetaja tunnis ja Stuudiumi kaudu.

Rahvaluuletekstid

Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud. „Kalevala” lood. Looma- ja imemuinasjutud. Tekke- ja seletusmuistendid. Hiiu- ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll). Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud. Paide ja Järvamaaga seotud rahvaluuletekstid, muistendid.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid

Sissevaateid Friedrich Robert Faehmanni, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi ja Astrid Lindgreni elu-, tegevus- ja loomingulukku

**KIRJANDUSE AINEKAVA 7. KLASSILE
(NÄDALAS TUNDE 2, KOKKU 70)**

Teema	Õpitulemused	Õpitulemused (miinimumtase)	Soovitused lõimingu osas
Lugemine ja jutustamine			
<p>Lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> * Lugemise iseseisev eesmärgistamine. * Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. * Eesmärgistatud ülelugemine. * Erinevate lugemistehnikate valdamine. * Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. * Etteloetava teksti eesmärgistatud jälgimine. * Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. * Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. * Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. * Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. <p>Jutustamine</p> <ul style="list-style-type: none"> * Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. * Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * loeb läbi vähemalt neli eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; * loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist; * oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; * suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni. 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * on läbi lugenud vähemalt kaks eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost; * loeb ja mõtestab eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti raskustega; * teab üldjoontes loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme; * jutustab abimaterjalile toetudes kokkuvõtvalt loetud teosest. 	<p>Teabekeskond: interneti mõju teabekeskonnale ja keelekasutusele.</p> <p>Väärtused ja kõlblus: raamatutegelaste kõlbelised väärtused; arutlemine noortekirjanduse ja inimsuhete üle.</p> <p>Kultuuriline identiteet: kirjanduse mõju eesti rahvuse kujunemisele.</p> <p>Õpipädevus. Arendatakse esinemisostkust, kavandatakse oma tööd ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust.</p> <p>Eesti keel. Korrektn keelekasutus, tegelaste keelekasutuse analüüs, teose stiil.</p> <p>Võõrkeeled. Eri maade tõlgitud kirjandusteostega tutvumine, emakeele kõrval huvi äratamine teiste keelte vastu.</p> <p>Loodusained. Teose tegevuspaigad, looduse, inimese ja looduse suhete kujutamine teoses, arutlemine keskkonnaga seotud teemadel.</p> <p>Sotsiaalained. Teose olustik, tegelastevahelised suhted, teoses kujutatud ajastu ja selle seotus tänapäevaga. Teose tegevusaeg, sündmused, ajalooline taust.</p>

<p>eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi. * Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. * Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.</p>			<p>Tegelastevahelised suhted, probleemid ja nende lahendamine, klassikaaslastega rühmas suhtlemine. Kunstiained. Raamatuillustratsioonide vaatlus, fotoromaani koostamine, lavakujunduse joonistamine, teose illustreerimine, veebilehe kujundamine. Infotehnoloogia. Info otsimine internetist, tekstitöötlus, -kujundus, veebipõhiste keskkondade kasutamine.</p>
--	--	--	---

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine			
<p>Mõisted * Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul. * Eepika, lüürika, draamatika. * Eepos, romaan, jutustus, novell. * Ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss. * Tragöödia, komöödia. Teksti kui terviku mõistmine * Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Karakter ja tüüptegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise</p>	<p><i>Õpilane:</i> * oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele; * kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate; * kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle; * kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid,</p>	<p><i>Õpilane:</i> * vastab teksti põhjal faktiküsimustele; * kasutab lihtsamate esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate; * kirjeldab üldjoontes teoses kujutatud tegevusaega ja kohta, määratleb teose sündmused; * kirjeldab üldjoontes teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib lihtsustatult tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb mõningal</p>	<p>Väärtused ja kõlblus: raamatutegelaste kõlbelised väärtused, inimsuhted noorteraamatutes. Kõne sõnum, suhtumine kuulajasse. Traditsioonide, õpilase kultuurilise kuuluvuse väärtustamine; maailmavaate avaldumise märkamine rahvaluules. Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: kohustused ja vastutus, koostegutsemine; koostegevuse kaudu sotsiaalse kompetentsuse omandamine. Kultuuriline identiteet: eesti rahvaluule käsitlemine, kirjanduse mõju eesti rahvuse kujunemisele; eesti folkloori hindamine ja väärtustamine. Teabekeskkond: info otsimine veebist ja teatmeteostest.</p>

<p>põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelasetegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüs. Tegelasrühmade vaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlus. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp.</p> <p>* Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjustagajärje seoste leidmine.</p> <p>* Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.</p> <p>Teksti mõistmist toetavad tegevused</p> <p>* Küsimuste koostamine: fakti-, järelamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata.</p> <p>* Teksti kavastamine: kavapunktid väitlauset ja</p>	<p>võrdleb ja hindab tegelasi;</p> <p>* arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust;</p> <p>* leiab tekstist kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;</p> <p>* otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;</p> <p>* tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;</p> <p>* oskab luuletusi lahti mõtestada;</p> <p>* eristab tekstinäidete põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ning rahvajutu (muinasjutt,</p>	<p>määral tegelasi;</p> <p>* avaldab kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide üle arvamust napilt;</p> <p>* leiab vastused küsimustele, mis aitavad leida tekstist enam-vähem olulised mõtted, ja sõnastab loetud teose teema ning peamõtte, kirjutab teksti põhjal algelise kokkuvõtte;</p> <p>* leiab üles tundmatud sõnad, otsib suunamisel seletuse nende kohta;</p> <p>* tunneb abimaterjali toel enamasti ära ja kasutab tekstides vähesel määral epiteete, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;</p> <p>* oskab luuletusi suunavate küsimuste toel lahti mõtestada;</p> <p>* eristab suunamisel rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ning</p>	<p>Tehnoloogia ja innovatsioon: PowerPoint-eesitluse tegemine tunnis.</p> <p>Õpipädevus. Arendatakse lugemismisoskust, kavandatakse oma lugemist ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust.</p> <p>Eesti keel. Teose keele vaatlus, kujundianalüüs. Korrektse keele kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses. Kõne keelekasutus.</p> <p>Loodusained. Looduslikud pühapaigad. Looduskirjeldus, looduse kujutamine folkloorsetes lugudes, looduse isikustamine.</p> <p>Sotsiaalained. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Ajastu ja selle probleemide ning kirjandusteose tegelastevaheliste suhete kujutamine teoses. Eesti muinasajal, keskajal, külaühiskond 19. sajandil.</p> <p>Kunstiained. Rahvakunst. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine. Etenduse ja filmi arvustus, dramatiseering.</p> <p>Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine.</p>
--	---	---	---

<p>märksõnadena. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine.</p> <p>* Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine.</p> <p>* Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine.</p> <p>* Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal. Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine.</p> <p>* Probleemi olemuse-põhjuse tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.</p> <p>* Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine *</p> <p>Kõnekäändude ja vanasõnade tähenduste seletamine. Mõistatuse kui sõnalise peitepildi</p>	<p>muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid;</p> <p>* oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust;</p> <p>* seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.</p>	<p>rahvajutte (muinasjutt, muistend) ja oskab nimetada nende tähtsamaid tunnuseid;</p> <p>* oskab seletada õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste tähendust;</p> <p>* seletab oma sõnadega kokkuvõtva tabeli põhjal eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.</p>	
--	--	---	--

<p>äraarvamine ja loomine. Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.</p> <p>* Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine.</p> <p>* Luuleteksti tõlgendamine. Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine.</p> <p>* Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule.</p> <p>* Rahvaluule liigid ja alaliigid. Regilaul ja riimiline rahvalaul. Muinasjutu tunnused, kompositsioon ja rändmotiivid. Muistendi tunnused. Müüdi tunnused. Kõnekäänu, vanasõna ja mõistatuse olemus. Naljandi ja anekdoodi tunnused. Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor.</p> <p>* Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused.</p>			
--	--	--	--

Teksti esitus ja omalooming

Esitus

* (Kõne) esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus.

Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääle tugevuse valimine.

Korrektne kehahoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine.

* Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid.

Teost või kirjanikku tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.

* Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.

Omalooming

* Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi

Õpilane:

* esitab peast kõne, luule-, proosa- või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust;

* koostab ja esitab kirjandusteost või kirjanikku tutvustava ettekande;

* kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti;

* kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.

Õpilane:

* esitab abivahendit kasutades või peast luule- või

proosateksti;
* suudab kirjutada algelise sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus/miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutt/muistendi) teksti;

* kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil.

Esineb lausestusraskusi, stiilivigu ja vormistuses on mõned vastuolud. Esineb õigekirjavigu.

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: esinemisjulguse leidmine.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus:

õpilased osalevad maakondlikel ja koolisisestel omaloomingukonkurssidel ja kõnevõistlustel. Kohusetunne ja vastutus. Ainetevahelised teatriprojektid vanuseastmeti.

Õpipädevus. Arendatakse esinemisoskust, kavandatakse oma tööd ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust.

Eesti keel. Korrektse keele kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses. Kirjeldava, jutustava ja arutleva teksti kirjutamine. Dramatiseering, tegelaskõne sõnastamine. Õigehääldus.

Loodusained. Looduse kujutamine kirjandusteoses ja omaloomingulistes töödes. Keskkonnaprobleemide üle arutlemine ja neist kirjutamine.

Sotsiaalained.

Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas.

Tegelase olemuse ja tegelastevaheliste suhete kujutamine. Ajastutruu tausta loomine.

Kunstiained. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine. Rollimängudeks

<p>põhjal ühelauselise või pikema kokkuvõtte või soovitusel jm; * teemamapi, õpimapi või lühiaurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.</p>			<p>vajaliku ruumi (lava, stuudio jt) kujundamine, kostüümide kavandamine. Muusikalise tausta kujundamine. Teater, film. Matemaatika. Arvutusoskuse kasutamine dramatiseeringu, telemängu jm ettevalmistamisel. Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine, tekstide vormistamine arvutil.</p>
--	--	--	---

<p>Tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad: väärtused ja kõlblus (nt enesehinnang, eneseväärlikus, ausus enese ja teiste vastu, õiglus ja ebaõiglus jts), kodu ja koolis (nt perekond, kodu turvalisus, armastus oma kodu ja koduste vastu, inimestevahelised suhted, sallivus jt), omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus (nt eri kultuurid, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte jm kultuur, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse jts), mängiv inimene (nt ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, loova mõtteviisi rakendamine, mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus jts), keskkond ja jätkusuutlik areng (nt austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, loodus kui ilu allikas jts), kodanikuühiskond ja rahvussuhted (nt seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, ajaloomälu, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, kodupaiga väärtustamine jts), teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon (nt tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused, keeleline mõjutamine, käitumine suhtlusportaalides jms). Terviklikult loetavad teosed: E. Bornhöhe "Tasuja", K. Reimus "Haldjatants", O. Luts "Kevade", A. Vallik "Kuidas elad, Ann?", "Mis teha, Ann?", Ivar Soopani "Kõik poisid ei kasva suureks", Andrus Kivirähk, „Rehepapp“ vm. Valiku teatab aineõpetaja tunnis ja Stuudiumi vahendusel.</p>
<p>Rahvaluule tekstivalik. Eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid. Rahvalaulud (laulud sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud, pulma- ja armastuslaulud, kiidu- ja pilalaulud, tähtpäeva-, mängu- ja draamaelementidega laulud). Rahvanaljandid, anekdoodid. Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Sõprusesteemalised ja eetilisi hoiakuid kajastavad, aja, tähtpäevade ning kommetega seotud vanasõnad ja kõnekäänud. Eesti rahva mõistatusi. Paide ja Järvamaa algupärased rahvaluuletekstid, muistendid.</p>
<p>Põhjalikumalt käsitletavat autorid. Sissevaateid Lydia Koidula, Juhan Liivi, Oskar Lutsu, Kristjan Jaak Petersoni, Hando Runneli ja Marie Underi elu-, tegevus- ja loominguloosse</p>

**KIRJANDUSE AINEKAVA 8. KLASSILE
(NÄDALAS TUNDE 2, KOKKU 70)**

Teema	Õpitulemused	Õpitulemused (miinimumtase)	Soovitused lõimingu osas
Lugemine ja jutustamine			
<p>Lugemine</p> <ul style="list-style-type: none"> * Lugemise iseseisev eesmärgistamine. * Kiire ja aeglane lugemine, ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Eri nevate lugemistehnikate valdamine. * Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. * Esitatava teksti eesmärgistatud jälgimine. * Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. * Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne teise teosega. * Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele. * Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine. <p>Jutustamine</p> <ul style="list-style-type: none"> * Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil. * Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * loeb läbi vähemalt neli eakohast eri žanris väärtkirjandustest; * loeb kirjandusteksti ladiusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist; * oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; * suudab jutustada loetud teosest kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni. 	<p><i>Õpilane:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> * on läbi lugenud vähemalt kaks eakohast ja eri žanris väärtkirjanduse teost; * loeb eakohast erižanrilist kirjandusteksti ladiusalt, saab tekstist enam-vähem aru, mõistab lugemise tähtsust; * teab üldjoontes loetud teose autorit, teose sisu, tegelasi, probleeme; * jutustab kokkuvõtvalt abimaterjalile toetudes, eksib mõningal määral loetud teose sisu esitamisel. 	<p>Väärtused ja kõlblus: lugemistraditsiooni mõju rahvuse kujunemisele, õpilase kultuurilise kuuluvuse väärtustamine; lugemise väärtustamine.</p> <p>Teabekeskond: moodsad infokanalid ja nende mõju.</p> <p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: algatusvõime arendamine, koostegevuse kaudu sotsiaalse kompetentsuse omandamine.</p> <p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: funktsionaalse lugemisoskuse, suulise ja kirjaliku väljendusoskuse arendamine.</p> <p>Õpipädevus. Arendatakse lugemisoskust, kavandatakse oma tööd ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust.</p> <p>Eesti keel. Korrektnee keelekasutus, tegelaste keelekasutuse analüüs, teose stiil.</p> <p>Võõrkeeled. Eri maade tõlgitud kirjandustestega tutvumine, emakeele kõrval huvi äratamine teiste keelte vastu.</p> <p>Loodusained. Teose tegevuspaigad, looduse, inimese ja looduse suhete kujutamine teoses, arutlemine keskkonnaga</p>

<p>eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.</p> <p>* Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine.</p>			<p>seotud teemadel.</p> <p>Sotsiaalsed. Teose olustik, tegelastevahelised suhted, teoses kujutatud ajastu ja selle seotus tänapäevaga. Teose tegevusaeg, sündmused, ajalooline taust. Tegelastevahelised suhted, probleemid ja nende lahendamine; klassikaaslastega rühmas suhtlemine.</p> <p>Kunstiained. Raamatuillustratsioonide vaatlus, fotoromaani koostamine, lavakujunduse joonistamine, teose illustreerimine.</p> <p>Infotehnoloogia. Info otsimine internetist, veebipõhiste keskkondade kasutamine koostööks.</p>
---	--	--	--

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine			
<p>Mõisted.</p> <p>* Kõnekäänd, vanasõna, mõistatus, muinasjutt, muistend, regilaul, riimiline rahvalaul.</p> <p>* Eepika, lüürika, draamatika.</p> <p>* Eepos, romaan, jutustus, novell.</p> <p>* Ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärss.</p> <p>* Tragöödia, komöödia, draama.</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine.</p> <p>* Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Pea-, kõrval-, episoodiline</p>	<p><i>Õpilane:</i></p> <p>* oskab vastata teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;</p> <p>* kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;</p> <p>* kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;</p> <p>* kirjeldab teksti põhjal tegelase</p>	<p><i>Õpilane:</i></p> <p>* vastab teksti põhjal faktiküsimustele;</p> <p>* leiab suunava abiga esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid;</p> <p>* kirjeldab üldjoontes teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose sündmused;</p> <p>* kirjeldab üldjoontes</p>	<p>Väärtused ja kõlblus: romaani tegelaste väärtussuhtumised; austav suhtumine teise inimese omandisse; liidrite teke ja nende vastutus; isikupära väärtustamine; kodu ja kodumaa kui väärtused; isamaa ja patriotism, kodanikukohuse täitmise üle arutlemine; suhted perekonnas, noorte vahel, noorte ja täiskasvanute vahel, noorte suhtumine iseendasse.</p> <p>Kultuuriline identiteet: eestluse kujutamine Kersti Merilaasi poeemis; reisides kogetud rahvuslikud ja kultuurilised erinevused.</p>

<p>tegelane, karakter, tüüptegelane. Tegelase suhe iseenda, teiste tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelastevahelise põhikonflikti sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelaste tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüs. Konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Miljöö kirjeldamine. Tegevuspinge areng, kulminatsioon ja lahendus, puánt. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine. * Ajaloosündmuste ja teoses kujutatu seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. * Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine. <p>Teksti mõistmist toetavad tegevused</p> <ul style="list-style-type: none"> * Küsimuste koostamine: fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega, tekstile toetumata. * Teksti kavastamine: kavapunktid väitlausete ja märksõnadena. Kokkuvõtte kirjutamine. Konspekti koostamine. 	<p>välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi;</p> <ul style="list-style-type: none"> * arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust; * leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab tekstist lähtuva omaloomingulise teksti; * otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse; * tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi; * oskab luuletusi lahti mõtestada; * seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia, tragöödia, reisikirja ja arvustuse olemust. 	<p>teksti põhjal tegelas(t)e välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib lihtsustatult tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb mingil määral tegelasi;</p> <ul style="list-style-type: none"> * avaldab tagasihoidlikult oma arvamust kirjandusliku tervikteose või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste ja nende probleemide üle; * leiab vastused küsimustele, mis viivad teksti kesksete mõteteni ja sõnastavad teose teema ja idee; * kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte; * leiab suunava abiga üles tundmatud sõnad, otsib nende kohta teavet; * tähelepanu juhtides tunneb tekstides ära mõned 	<p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: koostegevuse kaudu sotsiaalse kompetentsuse omandamine. Ainetevahelised teatriprojektid vanuseastmeti.</p> <p>Teabekeskond: internetikanal Twitter ja selle põhjal tekkinud kirjandusliik tviteratuur.</p> <p>Keskond ja jätkusuutlik areng: tänapäeva inimese suhe loodusega; roheline mõtteviis, austav suhtumine looduskeskkonda.</p> <p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: noorte elu probleemid, nende lahendamise võimalused.</p> <p>Õpipädevus. Arendatakse oskust kavandada oma tööd ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust.</p> <p>Eesti keel. Teose keele vaatlus, kujundianalüüs. Korrektse keele kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses.</p> <p>Loodusained. Looduskirjeldus, looduse kujutamine ilukirjanduses, looduse isikustamine.</p> <p>Sotsiaalsed. Üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluse tundmine ja järgimine. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Ajastu ja selle probleemide ning kirjandusteose tegelastevaheliste suhete kujutamine teoses. Eesti lähiajalugu.</p>
---	---	--	--

<p>* Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine.</p> <p>* Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal.</p> <p>Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine.</p> <p>* Probleemi olemuse-põhjuse tagajärjelahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.</p> <p>* Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine * Kõnekäändude, mõistatuste ja vanasõnade tähenduste mõistmine, tekstis leidmine.</p> <p>* Mõttekorduste leidmine regilaulust. Rahvalaulu elementide leidmine autoriluulest.</p> <p>* Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning</p>		<p>kujundid: epiteedid, võrdlused ja isikustamise;</p> <p>* mõistab üldjuhu tekstis esinevate vanasõnade, kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust;</p> <p>* oskab luuletus(t)e sisu seostada oma elukogemusega, leiab suunamise toel luuletuse mõtte;;</p> <p>* eristab abimaterjali toel eepikat, lüürikat, draamatikat, eepost, romaani, jutustust, novelli, ballaadi, valmi, haikut, sonetti, komöödiat, tragöödiat, reisikirja ja arvustust.</p>	<p>Kunstiained. Rahvakunst. Etenduse ja filmi arvustus, dramatiseering. Luule, muusika ja kunsti koosmõju.</p> <p>Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine, oma töö loomine mõnel esitlusplatvormil.</p>
--	--	--	--

<p>allteksti mõistmine. Piltluule kui piltkujundi tõlgendamine.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine. * Luuleteksti tõlgendamine. <p>Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <ul style="list-style-type: none"> * Luule vorm: värss, stroof, erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule. * Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaanide tunnused. Reisikirja olemus. * Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Dramatiseering. * Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering. * Arvustuse olemus. 			
---	--	--	--

Teksti esitus ja omalooming

<p>Esitus * Esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääle tugevuse valimine. Korrektne kehahoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine. * Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine. * Luuleteksti esitamine peast. Lühikese proosateksti esitamine (dialoog või monoloog). Draamateksti esitamine ositi. Instseneeringu esitamine.</p> <p>Omalooming * Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: * kirja raamatutegelasele või ühelt tegelaselt teisele, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud uue lõpu, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal ühelauselise või pikema arvustuse või soovitusse jm; * proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo (CV), muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud</p>	<p><i>Õpilane:</i> * esitab peast luule-, proosa- või draamateksti, ladusalt, selgelt ja tekstitäpselt; * koostab ja esitab kirjandusteost või autorit tutvustava ettekande; * kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava teksti; * kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.</p>	<p><i>Õpilane:</i> * esitab abivahendeid kasutades või peast luule- ja/või proosateksti; * koostab kirjandusteost või kirjanikku tutvustava ettekande, milles esineb sisulisi küsitavusi, ja kannab selle ette, kuid esitus on ebakindel ning ei oska vastata küsimustele; * kirjutab enam-vähem tervikliku sisu ja algelise sõnastusega kirjeldava, jutustava või arutluselementidega teksti, vormistus on puudulik.</p>	<p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: esinemisjulguse leidmine. Õpipädevus. Arendatakse esinemisoskust, kavandatakse oma tööd ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust. Eesti keel. Korrektse keele kasutamine suulises ja kirjalikus eneseväljenduses. Kirjeldava, jutustava ja arutleva teksti kirjutamine. Dramatiseering, tegelaskõne sõnastamine. Õigehääldus. Loodusained. Looduse kujutamine kirjandusteoses ja omaloomingulistes töedes. Keskkonnaprobleemide üle arutlemine ja neist kirjutamine. Sotsiaalained. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Tegelase olemuse ja tegelastevaheliste suhete kujutamine. Ajastutruu tausta loomine. Kunstiained. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine. Rollimängudeks vajaliku ruumi (lava, stuudio jt) kujundamine, kostüümide kavandamine. Muusikalise tausta kujundamine.</p>
--	--	--	---

<p>repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, tegelase seletuskirja jm;</p> <p>* tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse jm;</p> <p>teemamapi, slaidiesitluse või lühiaurimuse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.</p>			<p>Teater, film.</p> <p>Matemaatika. Arvutusoskuse kasutamine dramatiseeringu, telemängu jm ettevalmistamisel.</p> <p>Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskkondade kasutamine, vastuste vormistamine arvutil.</p>
---	--	--	--

<p>Tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad: väärtused ja kõlblus (nt enesehinnang, eneseväärikus, ausus enese ja teiste vastu, õiglus ja ebaõiglus jts), kodus ja koolis (nt perekond, kodu turvalisus, armastus oma kodu ja koduste vastu, inimestevahelised suhted, sallivus jt), omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus (nt eri kultuurid, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte jm kultuur, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse jts), mängiv inimene (nt ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, loova mõtteviisi rakendamine, mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus jts), keskkond ja jätkusuutlik areng (nt austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, loodus kui ilu allikas jts), kodanikuühiskond ja rahvussuhted (nt seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, ajaloomälu, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, kodupaiga väärtustamine jts), teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon (nt tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused, keeleline mõjutamine, käitumine suhtlusportaalides jts).</p>
<p>Terviklikult loetavad teosed: W. Golding "Kärbeste jumal", A. Saint-Exupery "Väike prints", J. D. Salingeri "Kuristik rukkis", D. Leesalu „Mängult on päriselt“, Sass Henno, „Mina olin siin“, H. Nõu "Kuues sõrm", G. Durrell, „Minu pere ja muud loomad“, P. Coelho "Alkeemik", üks reisikiri või elulooraamat omal valikul, ühe tänapäeva eesti luuletaja luulekogu</p>

Rahvaluule tekstivalik. Eri liiki muistendid ja muinasjutud. Koha- ja ajaloolised muistendid, usundilised muistendid. Kaval-Antsu ja Vanapagana lood. Rahvalaulud (laulud sõprusest ja vaenlastest, mõistatuslaulud, pulma- ja armastuslaulud, kiidu- ja pilalaulud, tähtpäeva-, mängu- ja draamaelementidega laulud). Rahvanaljandid, anekdoodid. Piiblilood, erinevate rahvaste müüdid. Sõpruseteemalised ja eetilisi hoiakuid kajastavad, aja, tähtpäevade ning kommetega seotud vanasõnad ja kõnekäänud. Eesti rahva mõistatusi. Järvamaa algupäraga rahvaluuletekstid, muistendid

Põhjalikumalt käsitletavat autorid. Sissevaateid Anton Tšehhovi, Marie Underi, Sass Henno ja Mehis Heinsaare elu-, tegevus- ja loominguloosse

**KIRJANDUSE AINEKAVA 9. KLASSILE
(NÄDALAS TUNDE 2, KOKKU 70)**

Õpitulemused III kooliastme lõpuks:

9. klassi lõpetaja

- väljendab end korrektselt suuliselt ja kirjalikult, jutustab kokkuvõtvalt teoses toimunust, arutleb teoses kujutatatu üle ning kirjutab omaloomingulisi töid;
- loeb eakohast eri žanris väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendab lugejaoskusi;
- mõistab teose lugemisel tekkivate seisukohtade paljusust, väärtustab erinevaid ideid ja kujutamisi viise;
- tõlgendab, analüüsib ja mõistab kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat;
- väärtustab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks erinevaid allikaid, nii teatmeteoseid kui ka interneti.

Teema	Õpitulemused (hinde "hea" tase)	Õpitulemused (miinimumtase)	Soovitused lõimingu osas
Lugemine ja jutustamine			
<p>Lugemine * Lugemise iseseisev eesmärgistamine. * Ülelibisev ja süvenenud lugemine. Eesmärgistatud ülelugemine. Erinevate lugemistehnikate valdamine. * Oma lugemise analüüs ja lugemisoskuse hindamine. * Esitatava teksti eesmärgistatud jälgimine. * Huvipakkuva kirjanduse leidmine ja iseseisev lugemine. * Loetud raamatu autori, sisu, tegelaste, probleemide ja sõnumi tutvustamine klassikaaslastele, teose võrdlemine mõne</p>	<p><i>Õpilane:</i> * loeb läbi vähemalt neli eakohast eri žanris väärtkirjandusteost; * loeb kirjandusteksti latusalt ja mõtestades ning väärtustab lugemist; * oskab tutvustada loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrrelda teost mõne teise teosega; * suudab jutustada loetud teosest</p>	<p><i>Õpilane:</i> * on läbi lugenud vähemalt kaks eakohast ja eri žanris väärtkirjandusteost; * loeb eakohast erižanrilist kirjandusteksti üsna latusalt, saab tekstis peamisest aru, mõistab lugemise tähtsust; * teab enamasti</p>	<p>Õpipädevus. Arendatakse lugemisoskust, kavandatakse oma tööd ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust. Eesti keel. Korrektnen keelekasutus, tegelaste keelekasutuse analüüs, teose stiil. Võõrkeeled. Eri maade tõlgitud kirjandusteostega tutvumine, emakeele kõrval huvi äratamine teiste keelte vastu. Loodusained. Teose tegevuspaigad, looduse, inimese ja looduse suhete kujutamine teoses, arutlemine keskkonnaga seotud teemadel.</p>

<p>teise teosega ja klassikaaslastele lugemissoovituste jagamine.</p> <p>* Soovitatud tervikteoste kodulugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.</p> <p>Jutustamine</p> <p>* Tekstilähedane jutustamine märksõnade abil.</p> <p>* Loo jutustamine teksti kompositsioonist lähtuvalt, jutustades tegevuse aja ja koha muutmine, uute tegelaste ja sündmuste ja/või eri liiki lõppude lisamine, eri vaatepunktist jutustamine, jutustades tsitaatide kasutamine, kokkuvõtlik jutustamine faabula ja/või süžee järgi.</p> <p>* Teose lugemise ajal ja/või järel tekkinud kujutluspildist jutustamine. * Tutvumine erinevate meedia (raadio, televisioon, internet) jutustamisviisidega.</p>	<p>kokkuvõtvalt, järgides teksti sisu ja kompositsiooni.</p>	<p>loetud teose autorit, teose sisu, tegelasi, probleeme;</p> <p>* oskab suunavate küsimuste abil tuua välja teoste ühis- ja erijooni;</p> <p>* jutustab abimaterjalile toetudes kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides enam-vähem teksti sisu.</p>	<p>Sotsiaalsed. Teose olustik, tegelaste vahelised suhted, teoses kujutatud ajastu ja selle seotus tänapäevaga. Teose tegevusaeg, sündmused, ajalooline taust. Tegelastevahelised suhted, probleemid ja nende lahendamine, klassikaaslastega rühmas suhtlemine.</p> <p>Kunstiained. Raamatuillustratsioonide vaatlus, fotoromaani koostamine, lavakujunduse joonistamine, teose illustreerimine või veebilehe kujundamine.</p> <p>Infotehnoloogia. Info otsimine internetist, tekstitöötlus, kujundus, veebipõhiste keskkondade kasutamine.</p>
---	--	--	--

<p>Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine</p>			
<p>Mõisted.</p> <p>* Eepika, lüürika, dramaatika.</p> <p>* Eepos, romaan, jutustus, novell.</p> <p>* Ballaad, valm, sonett, haiku, vabavärs.</p> <p>* Tragöödia, komöödia, draama.</p> <p>Teksti kui terviku mõistmine.</p> <p>* Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline ja sotsiaalne aspekt. Muutuv ja muutumatu tegelane. Pea-, kõrval- ja episoodiline tegelane, tüüptegelane ja karakter. Tegelase suhe iseenda, teiste</p>	<p><i>Õpilane:</i></p> <p>* oskab teksti põhjal vastata fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;</p> <p>* kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ning tsitaate;</p> <p>* kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määrab teose olulisemad sündmused ning</p>	<p><i>Õpilane:</i></p> <p>* suudab vastata teksti abiga faktiküsimustele.</p> <p>* kirjeldab suunavate küsimuste abil tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, annab lihtsamaid hinnanguid;</p> <p>* analüüsib tegelaste omavahelisi</p>	<p>Väärtused ja kõlblus. austav suhtumine teise inimese vastu; isikupära väärtustamine; kodu ja kodumaa kui väärtused; isamaa ja patriotism, kodanikukohuse täitmise üle arutlemine; suhted perekonnas, noorte vahel, noorte ja täiskasvanute vahel, noorte suhtumine iseendasse.</p> <p>Kultuuriline identiteet. eestluse kujutamine käsitletavates teostes.</p> <p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus.</p>

<p>tegelaste ning ümbritseva maailmaga. Tegelas vahelise põhikonflikti leidmine ja sõnastamine ning suhete analüüs. Tegelas tegevusmotiivide selgitamine, käitumise põhjuste analüüsimine. Tegelasrühmadevaheline konflikt ja konflikti gradatsioon. Mitme teose peategelaste võrdlemine. Kirjanduslik tegelane ja selle prototüüp.</p> <p>* Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine.</p> <p>Miljöö kirjeldamine. Tegevuse pingestumine, kulminatsioon ja lahendus, puänt. Pöördeliste sündmuste leidmine. Sündmuste põhjuse-tagajärje seoste leidmine.</p> <p>* Ajaloosündmuste ja kirjandusteoses kujutatud seostamine. Ajastule iseloomuliku ainese leidmine teosest. Eesti aja- ja kultuuriloo seostamine. Teksti aja- või kultuuriloolise tähenduse uurimine.</p> <p>* Tekstist filmilike episoodide leidmine. Filmi ja kirjandusteose võrdlemine.</p> <p>Teksti mõistmist toetavad tegevused</p> <p>* Fakti-, järeldamis-, fantaasia-, analüüsi- ja hindamisküsimused, ristsõnade koostamine. Küsimustele vastamine tsitaadiga, teksti toel oma sõnade või arvamusega tekstile toetumata.</p> <p>* Teksti mõistekaardi koostamine märksõnadest lähtudes. Konspekti koostamine.</p>	<p>arutleb põhjuse-tagajärje seoste üle;</p> <p>* kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste suhteid ja käitumisajendeid, võrdleb ja hindab tegelasi;</p> <p>* arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka igapäevaelust;</p> <p>* leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal omaloomingulise teksti;</p> <p>* otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;</p> <p>* tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, võrdlusi ja algriimi;</p> <p>* oskab luuletusi</p>	<p>suhteid, võrdleb tegelasi, seostab päriseluga;</p> <p>* leiab teksti kesksed mõtted juhendamise toel, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte ning kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;</p> <p>* otsib suunamisel teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale enamasti selgeks nende tähenduse;</p> <p>* tunneb tekstides ära lihtsamad kujundid: epiteedid, võrdlused ja isikustamine;</p> <p>* mõistab üldjuhul õpitud vanasõnade, kõnekäändude kujundlikkust ja tähendust; leiab suunamise toel luuletuse mõtte;</p> <p>* leiab juhendamisel luuletuse mõtte;</p> <p>* teab rahvaluule</p>	<p>koostegevuse kaudu sotsiaalse kompetentsuse omandamine. Ainetevahelised teatriprojektid vanuseastmeti.</p> <p>Teabekeskond. selle mõju kirjanduse muutumisse.</p> <p>Keskond ja jätkusuutlik areng. tänapäeva inimese suhe loodusega; roheline mõtteviis, austav suhtumine looduskeskkonda.</p> <p>Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. noorte elu probleemid, nende lahendamise võimalused.</p> <p>Õpipädevus. Arendatakse oma töö kavandamise oskust ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, analüüsitakse oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust.</p> <p>Eesti keel. Teose keele vaatlus, kujundianalüüs. Korrekse keele kasutamine suulisel ja kirjalikus eneseväljenduses.</p> <p>Loodusained. Looduskirjeldus miljöö ja meeoleolu loomise võttena, looduse isikustamine.</p> <p>Sotsiaalained. Arutlemine, oma ja teiste arvamusega arvestamine, töö rühmas. Ajastu ja selle probleemide ning kirjandusteose tegelastevaheliste suhete kujutamine teoses.</p> <p>Kunstiained. Rahvakunst. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine. Etenduse ja</p>
---	---	---	--

<p>* Teksti kesksete mõtete leidmine. Teose teema ja peamõtte sõnastamine.</p> <p>* Arutlemine mõnel teoses käsitletud teemal. Autori hoiaku ja teose sõnumi mõistmine ning sõnastamine. Oma arvamuse sõnastamine, põhjendamine ja kaitsmine. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ning tekstinäidete varal.</p> <p>Illustratiivsete näidete leidmine tekstist: tsitaatide otsimine ja valimine, tähenduse kommenteerimine ning valiku põhjendamine. Probleemi olemuse põhjuse-tagajärje-lahenduse seoste üle arutlemine. Loetu põhjal järelduste tegemine.</p> <p>* Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.</p> <p>Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine, kirjandusliku metakeele tundmine</p> <p>* Epiteedi, võrdluse, metafoori, isikustamise, korduse, retoorilise küsimuse ja hüüatuse ning inversiooni tundmine ja kasutamine. Sümbolite seletamine. Allegooria ning allteksti mõistmine.</p> <p>* Sõna-, karakteri- ja situatsioonikoomika leidmine</p> <p>* Luuleteksti tõlgendamine.</p> <p>Autori keelekasutuse omapära leidmine. Teose stiililise eripära kirjeldamine. Oma kujundliku väljendusoskuse hindamine ja arendamine.</p> <p>* Luule vorm: värss, stroof,</p>	<p>lahti mõtestada;</p> <p>* eristab tunnuste põhjal rahvaluule lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus), rahvalaulu (regilaul ja riimiline rahvalaul) ning rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike ning oskab nimetada nende tunnuseid;</p> <p>* oskab seletada tekstides esinevate vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ning tähendust, tajub muinasjuttude ja müütide motiive lihtsamates tekstides;</p> <p>* seletab oma sõnadega eepika, lüürika, draamatika, eepose, romaani, jutustuse, novelli, ballaadi, valmi, haiku, vabavärsi, soneti, komöödia ja tragöödia olemust.</p>	<p>lühivorme (kõnekäänd, vanasõna, mõistatus) ja rahvajutu (muinasjutt, muistend) liike, oskab üldjoontes nimetada nende tunnuseid;</p> <p>* tunneb üldjuhul ära jutustuse, romaani, valmi, ballaadi;</p> <p>* teab draamatika põhiliike ja oskab nimetada nende tunnuseid.</p> <p>* teab üldjoontes, mida kujutavad endast romantism ja realism.</p> <p>* oskab nimetada eepika žanre ja seletab abimaterjali toel lihtsamate olemust.</p>	<p>filmi arvustus, dramatiseering.</p> <p>Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskondade kasutamine.</p>
---	---	---	---

<p>erinevad riimiskeemid. Oodi, ballaadi, soneti, haiku ja vabavärsilise luule tunnused. Piltluule.</p> <p>* Rahvaluule liigid ja alaliigid. Muinasjutu rändmotiivid. Muistend ja müüt kaasaegses kirjanduses.</p> <p>Puändi olemus. Tänapäeva folkloor ehk poploor.</p> <p>* Teksti</p> <p>kompositsioonelemendid: sissejuhatus, sõlmitus, teemaarendus, kulminatsioon, lõpplahendus, puänt.</p> <p>* Muutuv ja muutumatu tegelane. Prototüüp.</p> <p>* Ilukirjanduse põhiliigid. Eepika, lüürika ning dramaatika tunnused. Eepose, romaani (erinevad liigid), jutustuse, novelli tunnused. Seiklus-, ulme- ja detektiivromaaani tunnused. Reisikirja olemus.</p> <p>* Komöödia, tragöödia ning draama tunnused. Lavastus. Dramaatika mõisted: monoloog, dialoog, vaatus, stseen, remark, repliik. Kirjandusteose dramatiseering.</p> <p>* Filmikunsti väljendusvahendid: pilt ja sõna, kaader filmis. Kirjandusteose ekraniseering.</p> <p>* Arvustuse olemus</p>			
---	--	--	--

Teksti esitus ja omalooming

<p>Esitus * Luulekava esitamise eesmärgistamine (miks, kellele ja mida). Esituse ladusus, selgus ja tekstitäpsus. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo ning hääle tugevuse valimine. Korrektnel kehahoid. Hingamine ja diktsioon. Silmside hoidmine kuulaja ning vaatajaga. Miimika ja žestide jälgimine. * Lugemissoovituste jagamine klassikaaslastele, kasutades illustreerivaid katkendeid. Teost või autorit tutvustava ettekande koostamine ja esitamine. * Luuleteksti, lühikese proosateksti esitamine peast, draamateksti või instseneeringu esitamine ositi. Omalooming Õpilased kirjutavad õpetaja valikul lühemaid ja pikemaid omaloomingulisi töid: * muistendi, valmi või allegoorilise loo, rahvalaulu, naljandi, mõistatusi, naljaloo kõnekäändude põhjal, seiklusjutu, piltluuletuse, kirja ühelt tegelaselt teisele, tekstis toimunud sündmuste eelloo, loo muudetud vaatepunktiga, puänteeritud loo, mitme teose peategelaste võrdluse, vaadatud filmi põhjal säutsu või pikema kokkuvõtte või soovitusel jm; * ulme- või detektiivjutu, haiku, vabavärsilise luuletuse,</p>	<p>Õpilane: * esitab peast luule-, proosa või draamateksti, taotledes esituse ladusust ja selgust ning tekstitäpsust; * koostab ja esitab kirjandusteost ja kirjanikku tutvustava ettekande; * kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöökirjeldus) või jutustava (muinasjutt või muistend) teksti; * kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete põhjal ning jälgides, et tekst oleks arusaadav, stiil sobiv, vormistus ja õigekiri korrektsed.</p>	<p>Õpilane: * esitab ebatäpsustega peast luule- ja/või proosateksti; * on koostanud pinnapealse ja mõningate puudustega kirjandusteost või kirjanikku tutvustava ettekande ja kannab selle ette; * kirjutab enam-vähem tervikliku sisu, aga konarliku sõnastusega kirjeldava, jutustava või arutluselementidega teksti; * kirjutab kirjandusteose põhjal minimaalsete arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete abil. * tekstides esineb lausestusraskusi, raskemaid ja kergemaid stiili- ja õigekirjavigu, vormistuses on mõningad vastuolud.</p>	<p>Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. koostegevuse kaudu sotsiaalse kompetentsuse omandamine. Õpilasi julgustatakse osalema Väätsa PK korraldatud Helmi Tohvelmanni omaloomingukonkursil ja luulekonkursil “Luule, see ei tule tuulest”, teistel maakondlikel ja vabariiklikel ning oma kooli konkurssidel. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: esinemisjulge kui karjääri eeldus; kõne, ettekanne. Õpipädevus. Arendatakse esinemisjulgust, oma töö kavandamise oskust ja analüüsitakse plaanist kinnipidamist, oma teadmisi, oskusi ja motiveeritust. Eesti keel. Korrektsel keele kasutamine suulisel ja kirjalikus eneseväljenduses. Kirjeldava, jutustava ja arutleva teksti kirjutamine. Õigehäälde. Loodusained. Looduse kujutamine kirjandusteoses ja omaloomingulistes töedes. Keskkonnaprobleemide üle arutlemine ja neist kirjutamine. Sotsiaalained. Arutlemine, oma ja teiste arvamuselga arvestamine, töö rühmas. Tegelasel olemuse ja tegelastevaheliste</p>
--	---	--	---

<p>näidendi, proosa- või luuleteksti dramatiseeringu, tegelase monoloogi, tegelase eluloo, muudetud žanris teksti (nt luuletuse põhjal kuulutuse, uudisest jutustuse), lisatud repliikidega teksti, minavormis loo, detailidega laiendatud loo, võrdluste- ja metafooriderikka teksti, ühest ja samast sündmusest traagilise ning koomilise loo, kirja teose autorile, teostest valitud ja kommenteeritud tsitaatide kogumiku, tsitaadi (moto) alusel kirjandi, tegelase seletuskirja;</p> <p>* muinasjutu, muistendi ja regilaulu, kujundirikka luuletuse, tegelase iseloomustuse või eluloo, tegelaste juhtlaused, teise ajastusse paigutatud tegevustikuga loo, miljöökirjelduse, kirjandusteose probleemidest lähtuva arutluse, alustekstile sisulise vastandteksti, teatrietenduse, filmi või kirjandusteose arvustuse jm;</p> <p>* teemamapi või lühiuurimuse või slaidiesitluse tänapäeva kultuurinähtuste või kultuurilooliste isikute kohta.</p>			<p>suhete kujutamine. Ajastutruu tausta loomine oma tekstides.</p> <p>Kunstiained. Tekstide illustreerimine, oma tööde kujundamine.</p> <p>Rollimängudeks vajaliku ruumi (lava, stuudio jt) kujundamine, kostüümide kavandamine. Muusikalise tausta kujundamine. Teater, film.</p> <p>Matemaatika. Arvutusoskuse kasutamine dramatiseeringu, telemängu jm ettevalmistamisel.</p> <p>Infotehnoloogia. Teabe hankimine internetist, veebipõhiste (ühis)töökeskondade kasutamine, tekstide vormistamine arvutil.</p>
---	--	--	--

Tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad: väärtused ja kõlblus (nt enesehinnang, eneseväärikus, ausus enese ja teiste vastu, õiglus ja ebaõiglus jts), kodu ja koolis (nt perekond, kodu turvalisus, armastus oma kodu ja koduste vastu, inimestevahelised suhted, sallivus jt), omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus (nt eri kultuurid, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte jm kultuur, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse jts), mängiv inimene (nt ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, loova mõtteviisi rakendamine, mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus jts), keskkond ja jätkusuutlik areng (nt austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, loodus kui ilu allikas jts), kodanikuühiskond ja rahvussuhted (nt seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, ajaloomälu, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, kodupaiga väärtustamine jts), teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon (nt tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused, keeleline mõjutamine, käitumine suhtlusportaalides jms).

Terviklikult loetavad teosed: E. M. Remarque "Läänerindel muutuseta", E. Vilde "Pisuhänd", A. H. Tammsaare "Kõrboja peremees", M. Karu "Nullpunkt", G. Orwell, "Loomade farm", A. Viirlaid "Ristideta hauad", I. Hargla "Apteeker Melchior ja Oleviste mõistatus" vm. Valiku teatab õpetaja tunnis ja Stuudiumi vahendusel.

Põhjalikumalt käsitletavad autorid:

Sissevaateid William Shakespeare'i, **A. H. Tammsaare**, Karl Ristikivi või mõne muu pagulaskirjaniku, Viivi Luige elu-, tegevus- ja loominguloosse